

СЕКЦІЯ 3

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ І САВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

О. І. БАЇК

доцент кафедри цивільного права та процесу
Навчально-наукового Інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»,
кандидат юридичних наук

ПРАВО КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ НА ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ В ПОДАТКОВИХ СПОРАХ: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА

В Україні Основним Законом «кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб» (ст. 55 Конституції України). Водночас загальновідомою є конституційна норма щодо здійснення правосуддя в Україні виключно судами та поширення їхньої юрисдикції на будь-який юридичний спір (ст. 124 Конституції України) [2]. Судовий алгоритм вирішення податкових спорів сьогодні є найефективнішим механізмом захисту платниками податків своїх порушених прав чи інтересів. Платник податків має право звернутися до суду на підставі свого суб'єктивного ставлення до рішення, дії чи бездіяльності відповідного контролюючого органу. Однак приписами чинного законодавства встановлюється широке коло повноважень самих контролюючих органів за власною ініціативою звертатись до суду із позовами до платників податків щодо сплати загальнообов'язкових платежів [3, с. 221, 223, 225].

Зуважимо, що у податковому законодавстві вживається термін «контролюючі органи», яким замінено терміни «орган державної податкової служби, митний орган», «орган державної податкової служби», «орган податкової служби», «податковий орган», «державна податкова служба», «митний орган» відповідно до Закону України від 4 липня 2013 року № 404-VII «Про внесення змін до Податкового кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» [5]. Зокрема у п. 41.1 ст. 41 Податкового кодексу України (далі – ПК України) під поняттям «контролюючі органи» законодавець розуміє «центральный орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову, державну митну політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства, законодавства з питань сплати єдиного внеску та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючий орган (далі – центральный орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову та митну політику), його територіальні органи». Перелік контролюючих органів вищого рівня наведено у п. 55.2 ст. 55 ПК України [4].

Функції, які виконують контролюючі органи закріплено у ст. 19-1 ПК України, а також Митному кодексі України та законах України (п. 41.3 ст. 41 ПК України). Водночас контролюючі органи наділені правом звернення до суду на основі п.п. 20.1.30– 20.1.40-2 п. 20.1 ст. 20 ПК України [4]. Отже, звертатися до суду контролюючі органи можуть щодо: – визнання оспорюваних правочинів недійсними та застосування визначених законодавством заходів, пов'язаних із визнанням правочинів недійсними, а також щодо стягнення в дохід держави коштів, отриманих за нікчемними договорами; – зупинення видаткових операцій платника податків на рахунках такого платника податків у банках та інших фінансових установах (крім операцій з видачі заробітної плати та сплати податків, зборів, єдиного внеску, а також визначених контролюючим органом грошових зобов'язань платника податків, погашення податкового боргу), у тому числі при недопущенні посадових осіб контролюючих органів до обстеження територій та приміщень; – зупинення видаткових операцій на рахунках платника податків шляхом накладення арешту на цінні папери та/або кошти та інші цінності такого платника податків, що знаходяться в банку (крім операцій з

видачі заробітної плати та сплати податків, зборів, єдиного внеску, а також визначених контролюючим органом грошових зобов'язань платника податків, погашення податкового боргу), та зобов'язання такого платника податків виконати законні вимоги податкового керуючого, передбачені ПК України; – накладення арешту на кошти та інші цінності, що знаходяться в банку, платника податків, який має податковий борг, у разі якщо у такого платника податків відсутнє майно та/або його балансова вартість менша суми податкового боргу, та/або таке майно не може бути джерелом погашення податкового боргу; – стягнення коштів платника податків, який має податковий борг, з рахунків у банках, що обслуговують такого платника податків, на суму податкового боргу або його частини; – стягнення з дебіторів платника податків, який має податковий борг, сум дебіторської заборгованості, строк погашення якої настав та право вимоги якої переведено на контролюючий орган, у рахунок погашення податкового боргу такого платника податків; – зобов'язання платника податків, який має податковий борг, укласти договір щодо переведення права вимоги дебіторської заборгованості цього платника на контролюючий орган; – нарахування та сплати податкових зобов'язань, коригування від'ємного значення об'єкта оподаткування або інших показників податкової звітності у результаті застосування звичайних цін; – припинення юридичної особи та припинення фізичною особою-підприємцем підприємницької діяльності та/або про визнання недійсними установчих (засновницьких) документів суб'єктів господарювання; – застосування санкцій, пов'язаних із заборотою організації і проведення азартних ігор на території України; – визнання осіб пов'язаними на основі фактів і обставин, що одна особа здійснювала фактичний контроль за бізнес-рішеннями іншої юридичної особи та/або що та сама фізична або юридична особа здійснювала фактичний контроль за бізнес-рішеннями кожної юридичної особи; – вилучення в дохід держави (конфіскацію) пального або спирту етилового, транспортних засобів, емностей та обладнання у разі виявлення фактів, зазначених у ст. 228 ПК України тощо [4].

Провадження у справах за зверненням контролюючих органів здійснюється на основі ст. 283 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) [1]. Зокрема провадження у справах за зверненням контролюючих органів при здійсненні ними визначених законом повноважень здійснюється на підставі заяви таких органів ..., яка подається до суду першої інстанції протягом 24 годин з моменту встановлення обставин, що зумовлюють звернення до суду, за загальними правилами підсудності, встановленими КАС України, у письмовій формі (ч. 2 ст. 283 КАС України) [1]. У разі недотримання вимог щодо цього, зокрема ч. 2 ст. 283 КАС України, суд повідомляє про це заявника (примітка автора – контролюючий орган) та надає йому строк для усунення недоліків, однак не більше ніж 24 години [1]. Водночас невиконання вимог суду в установленний строк тягне за собою повернення заявнику (примітка автора – контролюючому органу) заяви та доданих до неї документів. Потрібно зауважити, що повернення заяви не є перешкодою для повторного звернення з нею до суду після усунення її недоліків, але не пізніше, ніж протягом 48 годин з моменту встановлення обставин, що зумовлюють звернення до суду [1]. У відкритті провадження за заявою суд відмовляє ухвалою, якщо: 1) заявлено вимогу, не передбачену ч. 1 ст. 283 КАС України; 2) із поданих до суду матеріалів вбачається спір про право. Цю ухвалу може бути оскаржено в апеляційному порядку протягом 24 годин з моменту її постановлення. Відмова у відкритті провадження за заявою унеможливує повторне звернення заявника (примітка автора – контролюючого органу) з такою самою заявою. Він у цьому випадку має право звернутися з тими самими вимогами до суду в загальному порядку [1].

У разі постановлення судом ухвали про відкриття провадження у справі суд приймає рішення по суті заявлених вимог не пізніше 96 годин з моменту встановлення обставин, що зумовлюють звернення заявника (примітка автора – контролюючого органу) до суду. Таке рішення суду підлягає негайному виконанню. На судові рішення у справах, визначених п.п. 1–4 ч. 1 ст. 283 КАС України, протягом десяти днів з дня їх проголошення сторонами (примітка автора – позивачем є контролюючий орган, а відповідачем – платник податків) можуть бути подані апеляційні скарги. Водночас подання апеляційної скарги на рішення суду у цих справах не перешкоджає його виконанню. Суд апеляційної інстанції розглядає справу у десятиденний строк після закінчення строку на апеляційне оскарження [1].

Висновки. Узагальнюючи, зазначимо, що правом звернення до суду, з метою врегулювання податкового спору, крім платників податків наділені також контролюючі органи. Однак у випадку звернення платником податків до адміністративного суду з позовом йому достатньо бути переконаним в неправомірності рішень, прийнятих контролюючим органом щодо нього (п. 56.1 ст. 56 ПК України). У разі ж звернення до суду контролюючого органу важливе значення має

здійснення ним повноважень, визначених законом. До того ж законодавцем наведено перелік категорій справ, які можуть ініціювати контролюючі органи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 06 липня 2005 року (Із змінами, внесеними згідно із Законом № 2581-VIII від 02.10.2018. ВВР. 2018. № 46. Ст. 371). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 04.05.2019).
2. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Податкове право України: підручник / О. О. Головашевич, А. М. Котенко, Є. М. Смичок та ін.; за ред. М. П. Кучерявенка, Н. А. Маринів. Харків: Право, 2019. 440 с.
4. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року (Із змінами, внесеними згідно із Законом № 2628-VIII від 23.11.2018. ВВР. 2018. № 49. Ст. 399). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 04.05.2019).
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи: Закон України від 04 липня 2013 року № 404-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 20– 21. Ст. 710.